

Flagermus i bytræer: Lovgivning, forvaltning og best practice

Casper Katborg, chefkonsulent, NIRAS

Søren Egelund Rasmussen, biolog,
Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø

NIRAS

Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø

1

Habitatdirektivets artsbeskyttelse (Bilag IV)

Den centrale bestemmelse er artikel 12, der opstiller en række forbud mv., som skal administreres strengt. Der er således forbud mod:

- a) *alle former for forsætlig indfangning eller drab af enheder af disse arter i naturen*
- b) *forsætlig forstyrrelse af disse arter, i særdeleshed i perioder, hvor dyrene yngler, udviser yngelpleje, overvintrer eller vandrer*
- c) *forsætlig ødelæggelse eller indsamling af æg i naturen*
- d) *beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområder.*

Noget tilsvarende gælder for de plantearter, der er oplistet på bilag IV, jf. artikel 13.

2

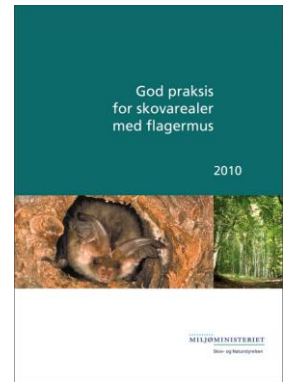
NIRAS

2

1

Habitatdirektivet er ikke et nyt påfund - Men praksis har ændret sig

- Habitatdirektivet blev vedtaget i 1994 og har i princippet været gældende siden.
- Der kommer løbende nye bidrag til fortolkningen fra EU-kommissionen, EU-Domstolen, de danske klagenævn og domstole samt Miljøstyrelsen – nu (Styrelsen for grøn arealomlægning og vandmiljø)
- Nye biologiske bidrag medfører også at tidligere praksis bør revideres
- Praksis ændres løbende og det vi tænke var fint for 5 år siden, kan være helt utilstrækkeligt i dag.

Eksempel på en ældre folder der beskriver god praksis i forhold til drift og bilag IV arter – den er aldrig rigtig kommet op af skuffen og lever nu i det fjerneste hjørne af internettet

NIRÁS

3

3

Beskyttelsen gælder også for drift og i byerne

C-473/19 og C-474/19 (Skydda Skogan) Omhandler fældning af skov

- Forbuddet mod forsætlige drab og forstyrrelser finder også anvendelse i forbindelse med ellers lovlig skovdrift, selvom formålet klart ikke er drab på disse arter.
- Forbuddet omfatter også aktiviteter, der ikke umiddelbart medfører en risiko for artens bevaringsstatus.
- Forbuddet i artikel 12 omfatter derfor også aktiviteter der ikke har til formål at dræbe de pågældende arter mv., selvom arten er i gunstig bevaringsstatus.
- Forbuddet mod uagtsom skade på yngle- og rasteområder gælder uanset hvor mange individer af den pågældende art, der er i området.

4

4

C-88/19 (Den rumænske ulv)

Omhandler en ulv der havde bosat sig i en by

- Bilag IV-arternes "naturlige udbredelsesområde" ikke er afgrænset til det geografiske område, som har de fysiske eller biologiske elementer, der er væsentlige for, at den enkelte art kan leve heri.
- Det naturlige udbredelsesområde kan derfor også omfatte menneskeskabte bebyggelser mv.

C-477/19 (den europæiske hamster II)

- Rasteområder, som ikke længere benyttes af en beskyttet dyreart, må ikke beskadiges eller ødelægges, når der er en "tilstrækkelig stor sandsynlighed" for, at den pågældende art vender tilbage til det pågældende rasteområde.

NIRÁS

Hvor finder man noget i dansk lovgivning

Beskyttelsen af bilag IV-arter er i dansk ret implementeret flere steder om end implementeringen er noget fragmenteret (svært overskuelig).

For så vidt angår beskyttelsen af yngle- og rasteområder i forbindelse med **plan- og projektgodkendelser** er forbuddet mod beskadigelser og ødelæggelser implementeret i habitatbekendtgørelsens § 10.

Et generelt forbud mod forsætlige forstyrrelser af bilag IV-arter og ødelæggelse mv. af yngle- og rasteområder er implementeret i naturbeskyttelseslovens § 29 a, mens et generelt forbud mod forsætlige drab er implementeret i jagtloven og artsfredningsbekendtgørelsens § 10 → **dette gælder også lovlige aktiviteter herunder drift.**

Fravigelsesordningen, som kendes fra habitatdirektivets artikel 16, findes bl.a. i habitatbekendtgørelsens § 11, naturbeskyttelseslovens § 65, stk. 3, og artsfredningsbekendtgørelsens § 12.

I relation til sager efter **planloven**, herunder plansager og landzonesager findes reguleringen i planhabitatbekendtgørelsens § 7, for så vidt angår yngle- og rasteområder. Planhabitatbekendtgørelsens regler suppleres af de generelle forbud i artsfredningsbekendtgørelsen og naturbeskyttelsesloven mv.

5

NIRÁS

5

Hvem er myndighed?

- Myndigheden afhænger af om der er tale om en driftssituation eller en tilladelses-/plan-/projektsituation
- Ved udstedelse af en **tilladelse**, meddelelse af en **dispensation**, en **planvedtagelse** eller **projektvedtagelse** – her vil **myndigheden** skulle varetage beskyttelsen. Der skal vurderes i forhold til påvirkning på yngle-/rasteområder, forstyrrelse og drab.
- I en **driftssituation** – her vil det som udgangspunkt være **Miljøstyrelsen** (Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø?) der er myndighed.
- Hvis der skal meddeles tilladelse til **forsættlig indsamling/drab** vil denne skulle meddeles af **Miljøstyrelsen** (Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø?).
- Hvis der skal meddeles tilladelse til at **fravige yngle-/rasteområdebeskyttelse** vil denne tilladelse skulle meddeles af **myndighed** i forbindelse med myndighedsbehandlingen (og **indhente udtalelse fra Miljøministeren** (Ministeren for Grøn Trepert?))

6

NIRÁS

6

I forvaltningen af levestedsbeskyttelsen for bilag IV arter er det vigtigt at huske individbeskyttelsen (...og beskyttelsen af hule træer)

Naturbeskyttelseslovens §29a stk. 2

Yngle- eller rasteområder for de arter (*bilag IV arter*), der er nævnt i bilag 3 til loven, må ikke beskadiges eller ødelægges

§29a anvendes når levestedsbeskyttelsen ikke er reguleret i øvrig lovgivning og tilladelser

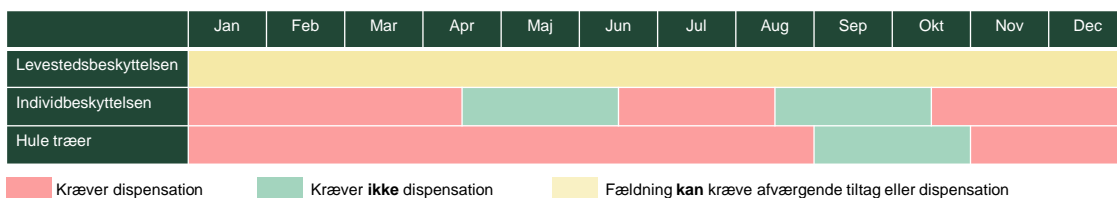

Artsfredningsbekendtgørelsens §10

Forbud mod forsætligt at indfange, opbevare eller dræbe bilag IV arter

Artsfredningsbekendtgørelsens §6 stk. 4

Hule træer og træer med spættehuller må ikke fældes i perioden 1. november-31. august.

7 Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø

7

Levestedsbeskyttelsen skal der tages særligt hensyn til i projekt- og plan sammenhæng

Planer og projekter

Foranstaltninger til sikring af økologisk funktionalitet kan være en mulighed, når en aktivitet kun kan berøre dele af et yngle- eller rasteområde.

Hvis yngle- eller rasteområdet som følge af foranstaltninger til sikring af økologisk funktionalitet **mindst bevarer den samme størrelse (eller udvides) og bevarer den samme (eller bedre) kvalitet** for de pågældende arter, vil der ikke ske nogen forringelse af områdets funktion, kvalitet eller integritet

- Kommissionens vejledning

Veteranisering

Sikring af træer der kan udvikle sig til at være flagermusegnede

Genplantering

Strategi til bevarelse af gamle træer og flagermus

Eksempel 8 og 9 om god skovdrift i Kommissionens vejledning

Drift

For løbende aktiviteter, f.eks. landbrug, **skovbrug** eller fiskeri, består udfordringen i at anvende bestemmelserne om beskyttelse af arter i artikel 12 på en måde, der allerede fra starten foregriber eventuelle konflikter.

Anvendelsen af værktøjer, f.eks. planlægningsinstrumenter, adfærdskodekser og praktiske oplysninger og vejledninger, kan potentielt opfylde bevaringsbehov og samtidig tage hensyn til økonomiske, sociale og kulturelle krav

- Kommissionens vejledning

8 Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø

8

Levestedsbeskyttelsen skal der tages særligt hensyn til i projekt- og plan sammenhæng

Planer og projekter

Foranstaltninger til sikring af økologisk funktionalitet kan være en mulighed, når en aktivitet kun kan berøre dele af et yngle- eller rasteområde.

Mindst 6 måneder før:

- Veteranisering 1:2
- evt. tinglysning af træer

Gerne i en radius op til 2000m

- Kommissionens vejledning

Veteranisering

Sikring af træer der kan udvikle sig til at være flagermusegnede

Genplantering

9 Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø

9

Drift

For løbende aktiviteter, f.eks. landbrug, **skovbrug** eller fiskeri, består udfordringen i at anvende bestemmelserne om beskyttelse af arter i artikel 12 på en måde, der allerede fra starten foregriber eventuelle konflikter.

Anvendelsen af værktøjer, f.eks. planlægningsinstrumenter, adfærdskodekser og praktiske oplysninger og vejledninger, kan potentielt opfylde bevaringsbehov og samtidig tage hensyn til økonomiske, sociale og kulturelle krav

- Kommissionens vejledning

Strategi til bevaring af gamle træer og flagermus

Eksempel 8 og 9 om god skovdrift i Kommissionens vejledning

Opmærksomhedspunkter for aktiviteter der udelukkende er omfattet af §29a stk. 2 (yngle-/rasteområder)

Ved fældning af potentielt flagermusegnede træer er det vigtigt at have **undersøgt** om træet kan være levested for flagermus. *Dette kan være vigtigt hvis vi får en anmeldelse.*

Hvis træet er en del af et samlet (by)område, som driftes på en måde, hvor der **kontinuerligt vil opstå levesteder/gamle træer**, så vil der som udgangspunkt ikke være behov for at fastsætte afværgeforanstaltninger.

Hvis det i en konkret vurdering vurderes, at træet kan være et **unik levested, særligt vigtigt for en lokal bestand, eller der er tale om et større antal træer**, skal Miljøstyrelsen kontaktes, da der i så fald kan være krav om afværgetiltag eller behov for en dispensation efter §29a stk. 2.

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Levestedsbeskyttelsen	Yellow											
Individbeskyttelsen	Red				Green		Red		Green		Red	
Hule træer	Red								Green		Red	

Red Kræver dispensation

Green Kræver **ikke** dispensation

Yellow Fældning **kan** kræve afværgende tiltag eller dispensation

10 Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø

10

Flagermus biologi

- Der er 18 arter i DK, der kan stille vidt forskellige habitatkrav.
- Nogle raster og yngler i større eller mindre kolonier, mens andre raster solitært eller i meget små grupper
- Flere arter er afhængige af at kunne skifte mellem flere træer i sommersæsonen, formentlig for at holde parasittrykket nede.
- Flere arter stiller specifikke krav til både temperaturforhold og luftfugtighed – både for yngle- og vinterrasteområder.
- Direkte belysning på ind/udflyvningshullet kan medføre at hullet ikke længere kan benyttes
- Træ alléer kan være vigtige ledelinjer mellem levestedet og fødesøgningsområdet.

11

11

Tabel 3.2. Flagermusarternes anvendelse af opholdssteder om sommeren. XX: meget anvendt type opholdssted, X: anvendt type opholdssted, - : anvendes sjældent eller slet ikke.

Art	Træhulheder og lign.	Bygninger og lign.	Under jorden
Bechsteins flagermus	XX	-	-
Brandts flagermus	X	XX	-
Skægflagermus	X	XX	-
Damflagermus	X	XX	-
Vandflagermus	XX	-	-
Stor museøre	-	XX	-
Frynsflagermus	XX	XX	-
Troldflagermus	XX	X	-
Dværgflagermus	XX	XX	-
Pipistrellflagermus	XX	XX	-
Leislers flagermus	XX	-	-
Brunflagermus	XX	-	-
Nordflagermus	-	XX	-
Sydflagermus	-	XX	-
Skimmelflagermus	-	XX	-
Bredreter flagermus	X	XX	-
Langøret flagermus	XX	XX	-

Tabel 3.3. Flagermusarternes anvendelse af opholdssteder om vinteren. XX: meget anvendt, X: anvendt, - : anvendes sjældent eller slet ikke.

Art	Træhulheder og lign.	Bygninger og lign.	Under jorden
Bechsteins flagermus	XX	-	X
Brandts flagermus	-	X	XX
Skægflagermus	-	X	XX
Damflagermus	-	-	XX
Vandflagermus	X	-	XX
Stor museøre	-	-	XX
Frynsflagermus	X	X	XX
Troldflagermus	XX	X	-
Dværgflagermus	XX	XX	-
Pipistrellflagermus	XX	XX	-
Leislers flagermus	XX	-	-
Brunflagermus	XX	-	-
Nordflagermus	-	XX	X
Sydflagermus	-	XX	-
Skimmelflagermus	-	XX	-
Bredreter flagermus	X	X	XX
Langøret flagermus	X	XX	X

Yngle-/rasteområder

Fra Kommissionens vejledning

Yngleområde

Yngleområdet kan derfor omfatte områder, der benyttes til:

1. **parringsleg**
2. **parring**
3. redebygning eller udvælgelse af æglægnings- eller **fødselssted**
4. æglægning eller fødsel eller produktion af afkom, hvis reproduktionen er aseksuel
5. ægudvikling og ægrugning
6. **rede- eller fødselssteder, hvis de benyttes af unger, som er afhængige af det pågældende sted, og**
7. **bredere levesteder, der understøtter reproduktion, herunder foderområder.**

Rasteområde

Rasteområder, der er afgørende for overlevelse, kan omfatte en eller flere strukturer og naturtyper, der er nødvendige for:

1. termoreguleringsadfærd
2. **hvile, søvn eller rekuperation**, f.eks. flagermus-reder
3. skjul, beskyttelse eller tilflugt, og
4. **overvintring**, f.eks. flagermushuler.

Bytræer med flagermus vil som udgangspunkt være omfattet af direktivets beskyttelse

12

12

Miljøstyrelsen tilgang til håndtering af vigtige yngle- og rasteområder, ledelinjer og fourageringsområder

”

Artikel 12, stk. 1, litra d), i Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter skal fortolkes således, at begrebet »yngleområde« som omhandlet i denne bestemmelse ligeledes omfatter omgivelserne omkring dette område, når disse omgivelser er **nødvendige** for, at de beskyttede dyrearter, der er nævnt i litra a) i bilag IV til dette direktiv, såsom *Cricetus cricetus* (den europæiske hamster), **kan yngle med succes.**

Konklusion fra dom C-357/20 (europæisk hamster)

Nævnet bemærker i den forbindelse desuden, at ledelinjer ikke anses som yngle- og rasteområder for flagermus, **men at yngle- og rasteområder kan blive negativt påvirket, hvis der sker en forstyrrelse af de tilknyttede ledelinjer.**”

Bemærkning fra MFKN i sag 18/05692

”

Yngle og overvintringsområder vs. mellemkvarterer

”Det skal også overvejes, hvordan arter med stor aktionsradius håndteres inden for rammerne af artikel 12. Det særlige problem med arter med stor aktionsradius anerkendes i direktivets artikel 4, stk. 1. Her kan det være tilrådeligt at begrænse definitionen af yngle- og rasteområde til et område, der klart kan afgrænses: f.eks. reder til flagermus, overvintringshuler til bjørne eller bo til oddere, eller andre områder, der klart kan **udpeges som vigtige yngle- eller rasteområder.**”

- Kommissionens vejledning s. 38

Ledelinjer og fourageringsområder er omfattet af levestedsbeskyttelsen, hvis de er nødvendige for artens ynglesucces.

13 Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø

Yngle- og overvintringsrasteområder bør altid betragtes som **vigtige**, men der kan foretages en konkret vurdering, om hvorvidt et mellemkvarter i et specifikt område skal betragtes som et **vigtigt** yngle- og rasteområde.

13

Potentielle yngle-Rastetræer

foto: Noel Anthony Damholdt Bergin

14

14

Den økologiske funktionalitet

Opretholdelsen af den økologiske funktionalitet spiller en afgørende rolle i beskyttelsen af yngle- og rasteområder i en dansk kontekst. Følgende passus fra forarbejderne til naturbeskyttelseslovens § 29 a er således central ved forståelsen af de danske regler om beskyttelsen af yngle- og rasteområder:

Opretholdelse af den økologiske funktionalitet betyder, at det vil være muligt inden for rammerne af direktivet at nedlægge/beskadige en lokalitet, hvis dette modsvares af forbedringer et andet sted i samme økologiske netværk. [...]

Formålet med forbuddet er at bidrage til at sikre arternes eller bestandenes bevaringsstatus i overensstemmelse med direktivets formål. Forbuddet kan således betragtes som overholdt, hvis yngle- eller rasteområder og bestande opretholdes på samme niveau som hidtil, og den økologiske funktionalitet af områderne opretholdes.

15

NIRÅS

15

Vejledninger på området

16

NIRÅS

16

Håndbøgerne og forvaltningsplanerne

Håndbogen, del 2

- Udgivet af DCE, Århus Universitet (forskningsinstitution)
- Fra 2024
- Fagligt indhold + faglige anbefalinger
- Udarbejdet for at samle og opdatere viden om arterne
- Generel vejledning

Forvaltningsplanen for flagermus

- Udgivet af Naturstyrelsen (offentlig myndighed)
- fra 2013
- Fagligt indhold + anbefalinger
- Udarbejdet i medfør af hjemmel i naturbeskyttelsesloven mhp. at beskytte og bevare arter og bestande
- Generel vejledning

Håndbøgerne og forvaltningsplanerne er udarbejdet i forskellig regi men kan begge anvendes

17 / Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø

17

Håndbogen er:

- 1) Faglig vejledning – en videnskabelig rapport med anbefalinger baseret på arternes biologi
- 2) Generel faglig vejledning
- 3) Kan anvendes på tværs af regelsæt
- 4) Kan anvendes af myndigheder, borgere og virksomheder.

Håndbogen er **ikke**:

- 1) En juridisk vejledning
- 2) Konkret vejledning
- 3) Møntet på én bestemt sagstype
- 4) Retlig forpligtende

18 / Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø

18

Håndbøgerne og forvaltningsplanerne

Håndbogen, del 2

- Udgivet af DCE, Århus Universitet (forskningsinstitution)

Forvaltningsplanen for flagermus

- Udgivet af Naturstyrelsen (offentlig myndighed)

bedste tilgængelige viden

- Udarbejdet for at samle og opdatere viden om arterne

- Generel vejledning

- Udarbejdet i medfør af hjemmel i naturbeskyttelsesloven mhp. at beskytte og bevare arter og bestande

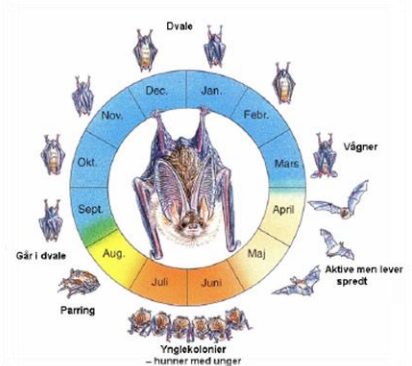
- Generel vejledning

Håndbøgerne og forvaltningsplanerne er udarbejdet i forskellig regi men kan begge anvendes

Håndbogen, Del 2, 2024

Opbygning:

- Flagermusene året rundt (s. 22-26)
- Flagermusenes yngle og rasteområder – dagsopholdssteder og vinterkvarterer (s. 26-36)
  - Yngle og rasteområder (hulheder, bygninger, kalkgruber, jagtområder, ledelinjer)
- Registrerings og overvågningsmetoder (s. 37-53)
  - 7 forskellige registreringsmetoder
- Trusler mod flagermus (s. 53-61)
  - Påvirkning af yngle- og rastesteder i træer (s. 53)
  - Påvirkning af fourageringsområder og ledelinjer (s. 54)
- Generelle og specifikke forvaltningstiltag (s. 61-78)
  - Forvaltning af træer i parker, kirkegårde, alléer mv (s. 61),
  - Forvaltning af træer i skov, Veteranisering af træer (s. 64)
  - Afværgetiltag i forbindelse med nedlæggelse af levesteder (s. 70)
- Gennemgang af alle 17 arter af flagermus

Undersøgelsen

Tidspunkter og udstyr

Undersøgelse i foråret april - maj af særlige "nøglehabitater" med tidlig, høj insektaktivitet (jagtområder og evt. flyveruter og rastesteder)
 Denne undersøgelse skal kun foretages, hvis særlige "nøglehabitater" indgår i projektområdet.

Undersøgelse i yngletiden ca. 20. juni - ca. 7. august (ynglesteder, flyveruter og jagtområder)

Denne delundersøgelse er uundværlig i forbindelse med ethvert projekt, hvor en afklaring af flagermusforekomsten i området ønskes.

NIRAS

Undersøgelse i eftersommeren og det tidlige efterår ca. 16. august - 15. september (rastesteder, flyveruter og jagtområder)

Denne delundersøgelse er uundværlig i forbindelse med ethvert projekt, hvor en afklaring af flagermusforekomsten i et område ønskes.

21

21

Eksempler på veteranisering

foto: Noel Anthony Damholdt Bergin

NIRAS

Eksempler UK →

22

22

Det vil altid være en konkret vurdering om der er behov for at fastsætte afværgetiltag og/eller en dispensation efter §29a stk. 2

Eksempel: Fældning af en allé eller flere træer i en allé

I en konkret vurdering kan det vurderes at indgrebet ikke kan foretages uden fastsættelse af afværgeforanstaltninger, idet man ikke kan afvise, at indgrebet har et omfang der forringer områdets økologiske funktionalitet for flagermus.

Hvis der ikke kan afværges i tilstrækkelig grad, vil der være behov for en dispensation efter NBL §29a stk. 2

23 Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø

Eksempel: Fældning af et enkelt træ i park med flere gamle træer

I en konkret vurdering kan det vurderes at træet kan fældes uden fastsættelse af afværgetiltag og/eller dispensation fra NBL §29a stk. 2, da parken/byområdet driftes på en måde, hvor der kontinuerligt vil opstå gamle træer, således områdets økologiske funktionalitet for flagermus opretholdes.

Foto: Allé - Kajsa Hartig/Flickr, Foto: træ - TV2

23

Det vil altid være en konkret vurdering om der er behov for at fastsætte afværgetiltag og/eller en dispensation efter §29a stk. 2

Eksempel: Forvaltning af træer i parker, kirkegårde, alléer mv

Forvaltningen kan foregå efter tre hovedprincipper:

- Fokus på at identificere og bevare flagermustræer i forvaltning og drift
- Livsforlængende pleje af flagermustræer
- Sikre en stadig tilgang af fremtidige flagermustræer

Indsatsen begynder med opsporing, vurdering, registrering og beskrivelse af flagermustræer, både aktuelle og potentielle træer. Disse træer kan inddeles i tre kategorier:

Kategori I: Træer hvor der på et tidspunkt er konstateret flagermus, typisk via ultralydsdetektor og observation af udflyvning.

Kategori II: Træer, som har åbninger, der gør dem til potentielle flagermustræer.

Kategori III: Træer, der har potentiale som opholdssted for flagermus enten nu eller i fremtiden

24 Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø

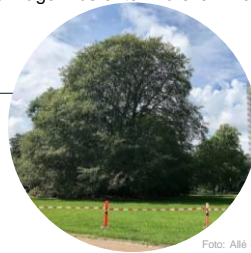

Foto: Allé - Kajsa Hartig/Flickr, Foto: træ - TV2

24

Baltic Pipe (MFKN)

19/06809 31. maj 2021

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, **at ingen af de foreslåede afværgeforanstaltninger tager sigte på helt at undgå fældning af hule træer, som kan være rastested for flagermus.**

Det gælder, selvom det fremgår af konsekvensrapporten, at den økologiske funktionalitet af lokaliteten som yngle- eller rasteområde for flagermus i sådanne tilfælde vil kunne lide skade.

Ingen af de foreslåede afværgeforanstaltninger sigter endvidere på at opretholde den økologiske funktionalitet ved sikring eller etablering af andre egnede rastesteder i området.

Miljø- og Fødevareklagenævnet konstaterer, at det ifølge konsekvensvurderingen skal vurderes, om de fældede træer inklusiv store grene vil kunne flyttes og dermed stadig vil kunne være brugbare levesteder en årrække frem. Det vil i denne henseende blive vurderet, om de egnede træer har betydning for hele bestanden, eller om der findes andre egnede træer for eksempel i en nærliggende skov.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan ikke afvise, at fældede træer med hulheder vil kunne flyttes og fortsat anvendes af flagermusene i en periode efter indgrebet.

Muligheden indgår imidlertid ikke blandt de foreslåede afværgeforanstaltninger i tilladelsens afsnit 1.4, som der henvises til i tilladelsens vilkår, og **der ses heller i ikke konsekvensvurderingen at være taget endeligt stilling til, om en sådan afværgeforanstaltning vil virke i praksis.**

Der har på tidspunktet for § 25-tilladelsens meddelelse derfor heller ikke været den fornødne høje grad af sikkerhed for, at afværgeforanstaltningerne vil virke, hvilket er en forudsætning for at tillade projektet med den valgte linjeføring.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder på denne baggrund, **at § 25-tilladelsen lider af en væsentlig retlig mangel.**

25

NIRÅS

25

Man kan ikke tage forskud på problemerne ved at fjerne potentielle yngle- eller rasteområder forud for plan/projektvurdering.

21/14395 - 15. marts 2023

"Planklagenævnet lægger således til grund, at kommunen ved udarbejdelsen af miljøscreeningen for forslag til lokalplan nr. 420, **ikke har taget udgangspunkt i de faktiske forhold i planområdet som de forelå inden påbegyndelsen af projektet**, og at **kommunens vurdering af den potentielle påvirkning af flagermus dermed også er foretaget med udgangspunkt i, at træerne i planområdet allerede er fældet**, jf. også afsnit 2.4."

"Planklagenævnet finder som nævnt ovenfor i afsnit 2.4, at miljøscreeningen af forslag til lokalplan nr. 420, **skulle have været foretaget ud fra de faktiske forhold som forelå i planområdet inden påbegyndelsen af det projekt, som lokalplanen muliggør realisering af.**

Nævnet finder således, at kommunen i forbindelse med vurderingen af planens påvirkning af flagermus, **burde have inddraget og foretaget en vurdering af de allerede fældede træers egnethed som yngle- og rasteområde for flagermus.** Hertil kommer, at kommunen ikke ved miljøscreeningen har foretaget en egentlig vurdering af, om der er egnede yngle- og rasteområder for flagermus i planområdet, **men derimod forudsætter, at bygherre foretager lytteundersøgelser i flagermusenes yngleperiode og i sensommeren inden nedrivning og fældning af henholdsvis bygninger og træer. Kommunen har således ikke inden vedtagelsen af lokalplanen sikret sig, at realisering af planen ikke vil medføre ødelæggelse eller beskadigelse af yngle- og rasteområder for flagermus**, jf. planhabitatbekendtgørelsens § 7, stk. 2, jf. stk. 1, nr. 1.

Nævnet finder på baggrund af ovenstående, at **kommunen ikke har foretaget den fornødne vurdering** i forhold til flagermus i forbindelse med miljøscreeningen."

26

NIRÅS

26

Kort om fravigelser efter Habitatdirektivet art. 16,

i forhold til fravigelse af habitatdirektivets art. 12, stk. 1, litra d (forbud mod beskadigelse eller ødelæggelse af yngle og rasteområder)

Fravigelser fra levestedsbeskyttelsen kan være et værktøj i vanskelige sager - men det er ikke en genvej.

Artikel 16-fravigelser skal anvendes som en sidste udvej. Bestemmelserne om fravigelse skal fortolkes snævert: De skal dække præcise krav og specifikke situationer.

... Nettoresultatet af en fravigelse bør være neutralt eller positivt for de relevante bestande af arten.

NIRAS

27

27

Inden fravigelse er muligt

- 1) Vurderingsproces fordi der kan være en påvirkning af flagermus.
- 2) Der er foretaget flagermusundersøgelse(r).
- 3) Myndigheden har vurderet, at projektet vil ødelægge eller beskadige et yngle- og rasteområde for flagermus.
- 4) Myndigheden har ikke kunne finde afværgetiltag, der kan afhjælpe påvirkningen af flagermus.
- 5) Det er nødvendigt at fravige habitatdirektivets art 12, jf. art. 16.

28

28

Kend dit projekt – med forundersøgelser, planlægning og rettidig omhu kommer man langt

- Overvej om fældning af træer eller grene, der er levested for flagermus, kan begrænses eller undgås

- Husk samspillet med levestedsbeskyttelsen, individbeskyttelsen og beskyttelsen af hule træer

- Lodsejer, virksomhed, kommunen foretager en konkret vurdering om en potentiel fældning kan påvirke den lokale flagermusbestand, og der derved kan være behov for en dispensation efter naturbeskyttelsesloven eller artsfredningsbekendtgørelsen

Foto: Hans-Peter Henriksen

29

Tak for jeres opmærksomhed

caka@niras.dk

+45 42 99 83 26

Søren Egelund Rasmussen

+45 93 58 79 60

soera@mst.dk

30

30

Praksis i andre lande- UK

The Arboricultural Association

Accreditation Membership Training & Events Find a Professional Help & Advice Careers Book Shop

Search

Just as people use trees for different purposes, different bat species use trees in different ways.

Food:
The UK's bats are all insectivorous. As trees encourage a variety of insects, bats will often feed on these insects either by 'gleaning' them from a surface such as a spider off a web or by 'hawking' and catching them mid-flight.

Navigation:
Bats will use trees as a feeding roost to find their way around. Large trees of a line of trees in hedgerows provide landmarks along commuting routes that bats will use regularly when travelling from their roost to feed.

Temporary Shelter:
Bats will use trees as a feeding roost to eat their prey while foraging or to take cover if the weather gets bad.

Daytime Roost:
Bats rest in a roost during day. Some bats, such as pipistrelles and barbastelle bats, are crevice dwellers and will squeeze into small nooks and crannies within a tree such as in cracks, splits or behind loose bark. Other bats prefer a little more space, using woodpecker holes or rot holes to roost in.

Hibernation Roost:
Bats need a safe, humid roost with a fairly stable temperature in which to hibernate over winter. A hollow trunk can provide suitable conditions for many bats to hibernate and wait for the weather to improve.

Bats and their roosts are protected by law. However, training is required to identify suitable roosting features in trees. This training provides professional arboriculturists with the tools to undertake a pre-work bat assessment of trees.

The **Bat Conservation Trust (BCT)** runs a course specifically for arborists entitled **Arboriculture and Bats: Scoping Surveys for Arborists**.

Thomson

SERVICES PROJECTS SECTORS ABOUT KNOWLEDGE HUB

Bats can often present challenges on development sites. As a protected species, all bats and their roosts are protected from disturbance and damage, the breach of which can result in hefty penalties.

A fine of **up to £5,000 per bat and up to six months in prison** can be implemented. On numerous occasions, developers and individuals who did not follow registration or advice have ended up disturbing or destroying bats. An example of this was seen in the news when a property **developer was fined** over £10,000 for destroying a bat roost after not following advice and obtaining a license.

At Thomson, we provide our clients with guidance and appropriate mitigation measures, to ensure that bats and their roosts are protected, whilst planned works are undertaken.

Micro guide to surveying for bats in trees and woodland
An introduction to BS 8596 for non-specialists

bsi.
British Standards Document
BS 8596
Surveying for bats in trees and woodland. Guide
https://www.bsi.com/standards/BS-8596
BS 8596 is authorised by BSI. The current release of this standard is BS 8596:2012 Surveying for bats in trees and woodland. Guide
https://www.bsi.com/standards/BS-8596

31

Praksis i andre EU-lande

Foto: Casper Kalthorn

Flagermuskasser i bypark i Groningen Holland

Foto: Casper Kalthorn

Bevaringsværdigt træ i Riga - Letland

https://www.bund.de/fileadmin/user_upload/Hanrover_067

Hilfe für die Mopsfledermaus - mit toten Bäumen

https://www.ndf.de/

32